

**QUICKSCAN NATUURWETGEVING
GELUIDWAL MALBERG**

WIENERBERGER

6 juni 2014
: - Concept
C05053.000011.

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel	3
1.2	Afbakening natuurwetgeving	3
1.3	Omschrijving plangebied en ingreep	4
1.4	Methode	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Toetsing	6
2.1	Quickscan.....	6
2.2	Conclusie en vervolg	6
Bijlage 1	Flora- en faunawet.....	8
Bijlage 2	Veldbezoek.....	13

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Het Belgische bedrijf Wienerberger N.V. heeft het voornemen om een geluidswal op te richten aan de oostzijde van het bedrijfsterrein. Een deel van deze geluidswal en een deel van de uitbreiding vindt plaats op Nederlands grondgebied. In het kader van deze voorgenomen ingreep is het noodzakelijk om inzicht te verkrijgen in de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde natuurwaarden en om vast te stellen of de ingreep leidt tot een negatief effect op deze natuurwaarden. Tevens worden eventueel te nemen vervolgstappen inzichtelijk gemaakt.

In het kader van de bestemmingsplanwijziging, die door Vandewall Planologisch Advies B.V. (VPA) wordt opgesteld, heeft ARCADIS in opdracht van Wienerberger N.V. een QuickScan Flora- en faunawet uitgevoerd.

De ingreep heeft betrekking op het vergraven van de bestaande akkers binnen het Nederlands grondgebied en ter plaatse een aarden wal van 6 meter hoog aan te leggen plus een uitbreiding van het 'Tasveld'. Hiertoe zal de bestemming worden gewijzigd en de benodigde milieuvergunningen worden aangevraagd.

1.2 AFBAKENING NATUURWETGEVING

Het plangebied bevindt zich niet in of nabij een gebied aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Er zijn geen vervolgstappen in het kader van de EHS noodzakelijk.

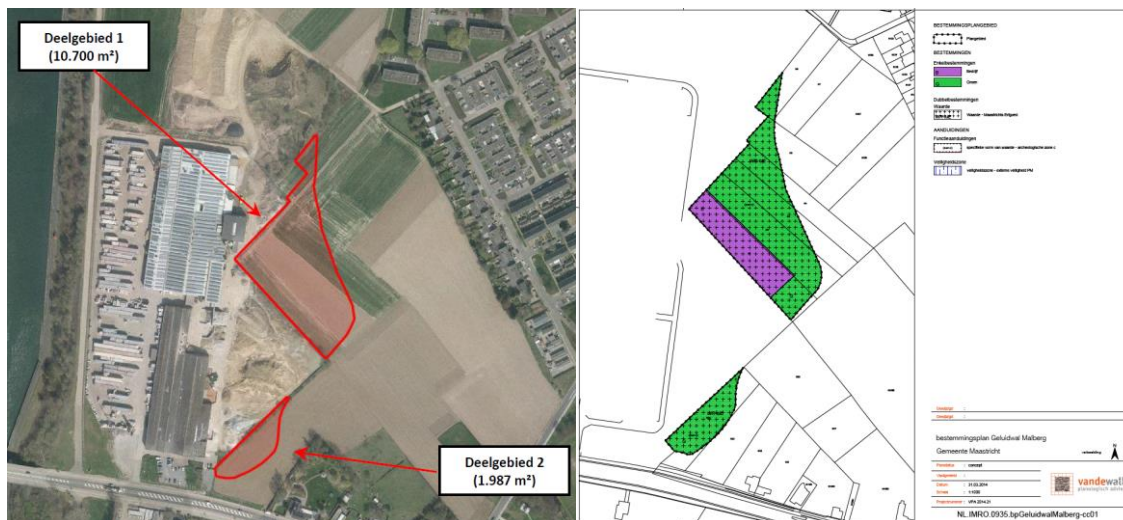
Het plangebied bevindt zich niet in of direct nabij een Natura 2000 gebied. Binnen 5 km zijn twee Nederlandse N2000 gebieden (Sint Pietersberg & Jekerdal en Grensmaas) gelegen en op korte afstand bevindt zich in België het N2000 gebied Overgang Kempen-Haspengouw. Een directe aantasting van een N2000 gebied vindt niet plaats maar de kans bestaat dat er wel externe effecten optreden zoals door stikstofdepositie. In het kader van de Belgische wetgeving is reeds een MER uitgevoerd met de nodige effectbeoordeling vanuit N2000. Echter omvat de voorgenomen ontwikkeling van Wienerberger tevens het verkrijgen van milieuvergunningen bij de Nederlandse overheid waardoor het tevens noodzakelijk is om de planontwikkeling te beoordelen volgens Nederlandse Natura 2000 wetgeving.

ARCADIS adviseert om de mogelijke effecten op natura 2000 gebieden te beoordelen en te toetsen vanuit de Nederlandse Natuurbeschermingswet 1998.

Onderhavige rapportage heeft vooralsnog verder alleen betrekking op een effectbeoordeling conform de Flora- en faunawet, zie Bijlage 1.

1.3 OMSCHRIJVING PLANGEBIED EN INGREEP

De planlocatie betreft enkele akkerland percelen waar momenteel mais en een graangewas geteeld wordt. Op de grens met België langs de westzijde van het plangebied is een opgaande struweel beplanting aanwezig met daarachter het huidige bedrijfsterrein van Wienerberger met opstallen, depots en overige inrichting. Grenzend aan de noordwest zijde van het plangebied bevindt zich een met struweel en enkele bomen begroeide grondwal (depot), tevens op Belgisch grondgebied.

Begrenzing plangebied op luchtfoto en bestemmingskaart ontwerp

Uitsnede landschapsplan Zouwdal, Heusschen Copier februari 2014

1.4 METHODE

In deze fase is een literatuurstudie en een veldbezoek uitgevoerd. Voor de literatuurstudie is gebruik gemaakt van de brede kennis betreffende het voorkomen van beschermde soorten uit diverse onderzoeken

die in de afgelopen jaren door ARCADIS zijn uitgevoerd in en nabij Maastricht. Tevens is gebruik gemaakt van de informatie van verschillende websites en verspreidingsatlassen, zie ook Bijlage 2.

Het veldbezoek is uitgevoerd op 15 mei 2014 door de heer M.W.J. Stevens. Het onderzoek bestond uit het uitvoeren van een habitatgeschiktheidsbeoordeling. Dit is een veldonderzoek waarbij op basis van de fysieke kenmerken van het plangebied een indicatie wordt gegeven van het voorkomen van beschermde plant- en diersoorten.

Tijdens het veldbezoek is hiertoe globaal geïnventariseerd of en welke soorten (mogelijk) in en om het plangebied aanwezig zijn. Hierbij is aandacht besteed aan alle relevante soortgroepen en beoordeeld of mogelijke standplaatsen, verblijfplaatsen, voortplantingsplaatsen of leefgebieden binnen of in de directe omgeving van het ingreepgebied (kunnen) worden aangetast door de voorgenomen werkzaamheden. Voor vleermuizen en broedvogels is tevens een inschatting gemaakt van de geschiktheid van de gebouwen.

1.5 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 zijn de resultaten van de quickscan weergegeven, met de toetsing van de eventuele effecten van de ingreep op mogelijk aanwezige beschermde soorten. Tot slot worden hierin de te nemen vervolgstappen genoemd.

Bijlage 1 geeft de achtergrond van de Flora- en faunawet weer, en in Bijlage 2 is het formulier veldwerk en bronnenstudie opgenomen.

2 Toetsing

2.1 QUICKSCAN

In de onderstaande tabel wordt aangegeven welke beschermde soorten binnen het plangebied aanwezig of te verwachten zijn. Deze beoordeling is uitgevoerd op basis van het eerste veldbezoek en bureaustudie. In Bijlage 2 is het inventarisatieformulier voor huidige locatie gevoegd.

Quickscan natuur Ruimtelijke ingreep	Vleermuizen	Overige zoogdieren (Das)	Amfibieën (Rugstreeppad)	Broedvogels	Vaatplanten	Mogelijke conflict ingreep (conclusie)
Graaf werkzaamheden		L/V	L	O/L		X
Verwijderen vegetatie	O					X
Uitbreiding Tasveld	O	L/V	L	O/L		X
Soortgericht onderzoek noodzakelijk (conclusie)	X	X	X			

Mogelijk conflict ingreep	
Conflict ingreep	
Diersoort waargenomen	W
Diersoort te verwachten	O
Verblijffunctie aanwezig	V
Leefgebied	L
Groeiplaats aanwezig	G
Conclusies	X

2.2 CONCLUSIE EN VERVOLG

Uit de toetsingstabel is gebleken dat de voorgenomen werkzaamheden mogelijk kunnen leiden tot overtreding van de Flora- en faunawet. Om de voorgenomen werkzaamheden uit te kunnen voeren en afdoende rekening te houden met de bepalingen uit de Flora- en faunawet zijn aanvullende acties noodzakelijk. Als eerste stap zal er een soortgericht onderzoek uitgevoerd moeten worden naar het voorkomen en gebruik van het plangebied en directe omgeving betreffende het voorkomen van de Das, vliegroutes van vleermuizen en voortplanting en leefgebied van rugstreeppad op en in de directe nabijheid van het plangebied.

Om een volledige effectbeoordeling te kunnen maken zal het gehele grensoverschrijdende plan beoordeeld moeten worden, de betreffende te onderzoeken soorten leven hier grensoverschrijdend. Om te beoordelen of de werkzaamheden leiden tot een effect op functioneren van de lokale populaties is een bredere afweging noodzakelijk.

Het Zouwdal plan betreft een grotendeels herstellen en inrichten van een natuurlijke leefomgeving en het natuurlijk herstel van het dal. Het gebied zal na inrichting grotendeels nieuw of verbeterd leefgebied kunnen gaan vormen voor de te verwachten zwaar beschermde soorten. Het plan biedt ruime kansen om mitigerende maatregelen in te passen om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen voor een ontheffingsaanvraag.

Hiermee is het ook direct mogelijk om oplossingen voor negatieve effecten zoals het terugbrengen ofwel mitigeren van leefgebiedsfuncties binnen het gehele Zouwdal herontwikkelingsproject op te lossen.

Als blijkt dat de ingreep een negatief effect heeft op een zwaar beschermde soort en dit effect is een mitigatieplan nodig en zal er eventueel een ontheffingsprocedure) opgestart moeten worden om de werkzaamheden binnen de kaders van de Flora- en faunawet uit te kunnen voeren. dit laatste enkel als het niet mogelijk is om alle negatieve effecten te voorkomen of te vermijden door het treffen van mitigerende maatregelen.

Bijlage 1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2002) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 en 2013 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, op basis van hun intrinsieke waarde. In artikel 2 van de Ffwet staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. Deze algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet.

De Algemene Zorgplicht is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA - EN FAUNAWET (ARTIKEL 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet zonder juiste ontheffing of het nemen van mitigerende maatregelen kan leiden tot handhaving van de AID of DLG. Zij kunnen proces-verbaal opmaken en het werk stilleggen. Overtredingen van de Flora- en faunawet worden beschouwd als 'economisch delict' en kunnen als zodanig ook beboet worden.

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het ministerie van EZ goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de minister van EZ ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000 houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels die hier niet genoemd worden omdat ze niet van belang zijn.

Tabel 1 – Algemene soorten

Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10.

Tabel 2 – overige soorten

Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10.

Tabel 3 – Soorten van bijlage 1 van de AMvB

Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij:
 - dwingende reden van groot openbaar belang;
 - ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin van de beschermde soort);
 - andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling: bescherming van flora en fauna, veiligheid van luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade of overlast en bestendig gebruik.

Tabel 3 – soorten op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn

Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;

- er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij:
 - dwingende reden van groot openbaar belang¹;
 - andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling: bescherming van flora en fauna, veiligheid van luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing is;
- er tevens sprake is van één van de volgende belangen:
 - bescherming van flora en fauna;
 - veiligheid van luchtverkeer;
 - volksgezondheid en openbare veiligheid.

Door het ministerie kan een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Een dergelijke goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag. Inzake het behoud van verblijfplaatsen wordt de beschikking alleen afgegeven indien de functionaliteit van verblijfplaatsen niet in het geding is én als deze niet worden verstoord (art. 11).

Voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen kan slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan wordt aan het bovenstaande criteria. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (versturende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vallen.

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde “vaste rust- of verblijfplaats”. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de “aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten” (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel.

Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die

¹ Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang “ruimtelijke ontwikkeling en inrichting”. Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is.

	daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

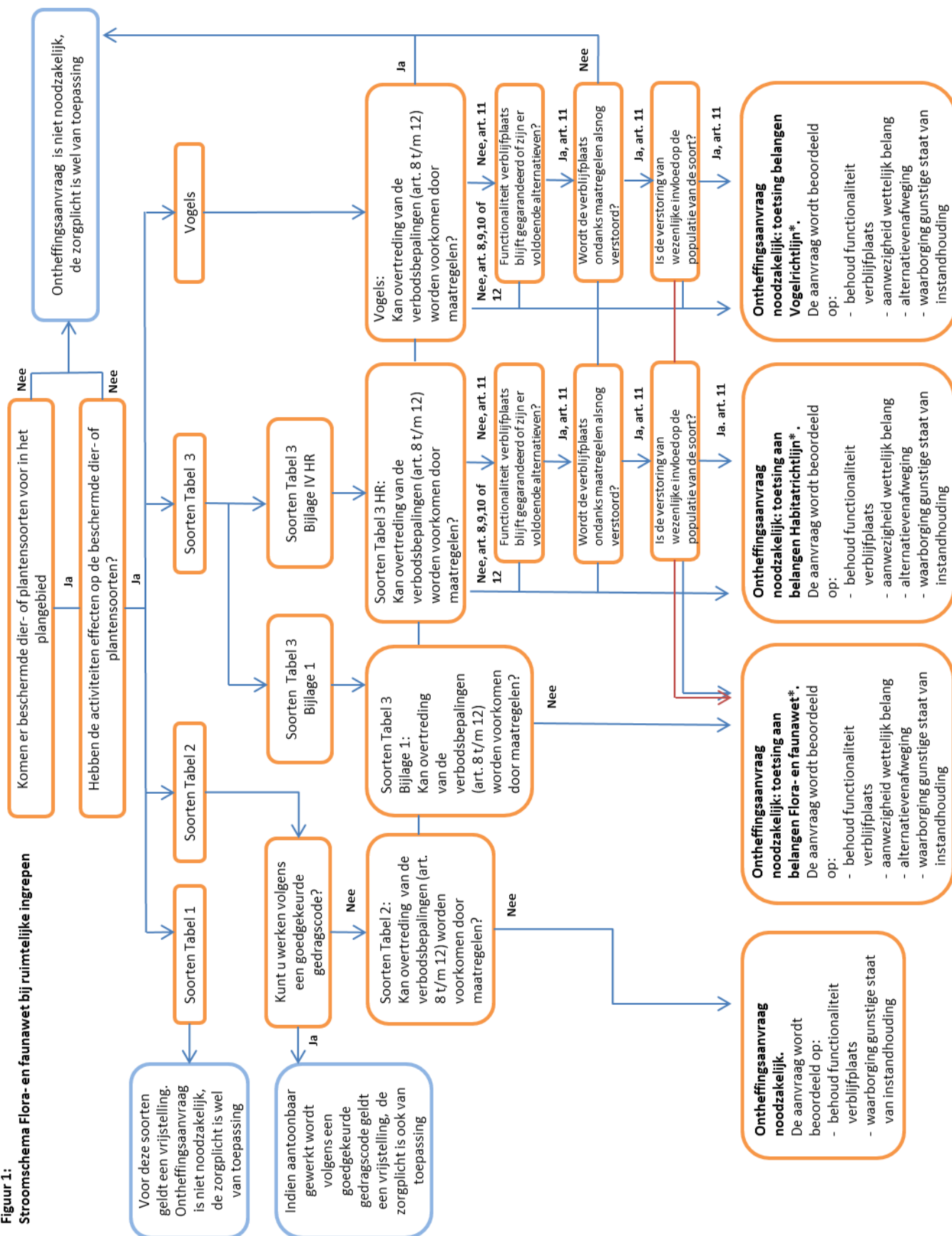
Tabel 1: Categorieën broedvogels

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck². Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Op de volgende pagina is een stroomschema opgenomen met de stappen die moeten worden doorlopen indien beschermde inheemse soorten aanwezig zijn.

² Een deskundige dient vast te stellen of er in de omgeving voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden.

Figuur 1:

* Belangen staan beschreven in deze bijlage

Bijlage 2 Veldbezoek

Inventarisatieformulier beschermde flora en fauna

Quickscan natuur ARCADIS - module woningen en stedelijk groen - d.d. 13 maart 2014

Bezoekdatum		15-5-2014
Naam ecooloog		Martijn Stevens
Weer	temperatuur	18°C
	bewolking	onbewolkt
	neerslag	droog

X= van toepassing; (X) = mogelijk van toepassing

Project en plan		
Algemeen	Project	Quickscan geluidswal Wienerberger
	Deellocatie	nvt
	Opdrachtgever	Wienerberger
Locatie	Provincie	Limburg
	Gemeente	Maastricht
Gebied	landgebruik	Agrarisch Struweel langs randen
Ingreep	Graaf werkzaamheden	X
	Verwijderen groen	X
	Inrichting en aanplant	X

Biotopen, habitats en geschiktheid plangebied

Gebouw	toegankelijk spouwmuur	
	pannendaken	
	dakgootbekisting	
	boeiboord met open ruimte	
	toegankelijke kelder	
	toegankelijke zolder	
	schuurtjes en opstallen	
Groen	loofbomen met holten	
	oudere naaldbomen	
	beplanting bomen en struiken	
	Kleinschalig agrarisch landschap	X
	bloemrijke grazige vegetatie	
risicofactoren	nabij natuurgebied	
	in / nabij agrarisch gebied	X
	woningen onbewoond	
	braakliggend groen	
	onverlichte zones	

soortengroep	beschermde soort	FFW	aanwezigheid					mogelijke functie plangebied				
			waarneming	sporen	geschikt	interview	Literatuur*	groeiplaats	verblijfplaats	foerageergebied	migratieroute	onbekend
zoogdieren	gebouwbewonende vleermuizen	3			X		X			X	X	
	boombewonende vleermuizen	3			X		X			X	X	
	steenmarter	2			X		X			X		
	Das	3		X	X		X		X	X	X	
vogels met jaarrond beschermd nest	huismus	nest										
	gierzwaluw	nest										
	sperwer	nest										
	ransuil	nest										
overige broedvogels		2			X		X		X	X		
vissen	bittervoorn	3										
	kleine modderkruiper	2										
amfibieën	bruine kikker	1			X		X			X		
	groene kikker complex	1										
	kamsalamander	3										
	alpenwatersalamander	2										
	kleine watersalamander	1										
	rugstreeppad	3			X		X		X	X		
	gewone pad	1			X		X			X		
reptielen	hazelworm	3										
	levendbarende hagedis	2										
planten	rapunzelklokje	2										
	wilde marjolein	2										
	maretak	2										
	tongvaren	2										
	steenbreekvaren	2										
overige soorten												

***Literatuur**

Buggenum, H.J.M. van, Geraeds, R.P.G. en Lenders, A.J.W., 2009. Herpetofauna van Limburg. Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in de periode 1980-2008. Uitgave van de Stichting Natuurpublicaties Limburg (SNL), in opdracht van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en in nauwe samenwerking met de Herpetologische Studiegroep Limburg.

Creemers, R. C.M. en J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland - Nederlandse fauna 9. Stichting RAVON, Leiden

Felix, R.P.W.H. & P.H. van Hoof 2009. Beschermde flora en fauna landgoederenzone Maastricht. Resultaten veldinventarisaties 2004 – 2009 voor toetsing Flora- en faunawet. Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.

Huizinga, N., Akkermans, R., Buys, J., van der Coelen, J., Morelissen, B. en Verheggen, L., 2010. Zoogdieren in Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Uitgave van de Stichting Natuurpublicaties Limburg (SNL), in opdracht van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en de Zoogdierverseniging.

Hustings, F., van der Coelen, J., van Noorden, B., Schols, R. en Voskamp, P., 2006. Avifauna van Limburg. Uitgave van de Stichting Natuurpublicaties Limburg (SNL), in opdracht van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

Korsten E. & H. Limpens (2011) Vleermuisvriendelijk bouwen. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad

Websites:

- www.gierzwaluwbescherming.nl
- www.ravon.nl
- www.telmee.nl
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.waarneming.nl
- www.zoogdierverseniging.nl
- www.zoogdieratlas.nl